

ΑΣΘΕΝΕΙΣ

Ἦτανε οἱ ἀσθενεῖς,
βυθισμένοι μέσ' στὴ δίνη τους.
Πήγαμε στὴν κλίνη τους,
δὲν μᾶς ἔνωσε κανεῖς.
Κάτι παραμίλαγαν μέσ' στὸν πυρετό τους,
ἀπαλὰ χαιδέψαμε τ' ἀναμμένο μέτωπό τους,
κι' ὅταν ξύπνησαν, λουλούδια βρήκανε στὴν κλίνη τους,
μὰ δὲ μάθαν ποιός τὰ πῆγε.
Δὲν μᾶς ἔνωσε κανεῖς!...
Ἦταν βλέπεις, οἱ Ἄσθενεῖς,
βυθισμένοι μέσ' στὴ δίνη τους.

ΤΟ ΡΟΔΟ

Βάλτε τ' αὐτί σας στὴν καρδιά, κι' ἀκοῦστε τὸ τραγούδι μας
μέσα, βογγᾶ μιὰ Μοίρα.

Τὸ τυραγνᾶ μιὰ κόλαση, τὸ καίει μιὰ φλόγα μυστικιά,
κι εἶναι τὸ ρόδο π' ἀνθίσει στοῦ ἡφαιστείου τὸν κρατήρα.

ΕΝΑ ΑΣΤΕΡΙ

Δὲ θὰ πλήξω. Ἄς εἶναι οἱ νύχτες
τοῦ χειμῶνα μου μεγάλες
κάθε βράδυ, πάω ταξίδι
μακρινό, σὲ χῶρες ἄλλες.
Κι' ἡ βαρκούλα μου ποὺ μοιάζει
μὲ νοσοκομείου κρεβάτι
εἶναι μὲ χαρὲς τοῦ κόσμου
καὶ παρηγοριὲς γεμάτη
κι ἔχω καὶ μιὰ γλάστρα μέσα
μ' ἓνα κόκκινο λουλούδι
ποὺ εἶναι σὰν ζεστὴ καρδούλα
κι' εἶναι σὰν γλυκὸ τραγούδι
καὶ στὸν οὐρανό μου ἀπάνω
πιὸ ἀκριβὸ κι' ἀπ' ὅλα, λάμπει
σὰν χαμόγελο ἓνα ἀστέρι
καὶ μοῦ φέγγει σὰν ἀγάπη.

6.1.1954

Νοσοκομεῖο «Ἅγιος Παῦλος», Ἀθήνα

ΜΗΝ ΚΑΡΤΕΡΑΤΕ

Μὴν καρτερᾶτε νὰ λυγίσουμε
μήτε γιὰ μιὰ στιγμή,
μηδ' ὅσο στὴν κακοκαιριὰ
λυγᾶει τὸ κυπαρίσσι.
Ἔχουμε τὴ ζωὴ πολὺ,
πάρα πολὺ, ἀγαπήσει.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1956

Κι ἔφέτος ἡ πρωτοχροιά, στὴ φυλακὴ μὲ βρίσκει,
κι ἄδειο κανίσκι εἶν' ἡ καρδιά καὶ μαῦροι γύρω μου ἴσκιοι.
Κι' ἔτσι καθὼς σὲ σκέφτομαι Χαρὰ πού μου ἔχεις λείψει,
μού σιγοτραγουδᾷ ἡ βροχὴ τοῦ σύννεφου τὴ θλίψη.

ΔΕ ΣΕ ΛΗΣΜΟΝΩ

Σ' είδα μονάχα μιὰ στιγμή, μὰ δὲν σὲ λησμονῶ,
ἔχει ἡ καρδιά μου τὴ γλυκιὰν εἰκόνα σου κρατήσῃ,
ἦσουν πεφτάστρι, μιὰ βραδυὰ πού πέφτει ἀπ' τὸν οὐρανό,
καὶ πού σκορπίζει γύρω του, μιὰ λάμψη πρὶν νὰ σβήσῃ.
Σ' είδα μονάχα μιὰ στιγμή. Σὲ πήγαιναν γιὰ κεῖ...
Κι' ἐσύ, φουσοῦσες στὶς ψυχὲς τὴν πίστη, ὅλο τὸ δρόμο,
κι' εἶχες μιὰ σπίθα στὴ ματιὰ,
ἀφ' τὴ φωτιὰ πού καίει στὸν κόσμο.
Σ' είδα μονάχα μιὰ στιγμή, σὲ μιὰ στροφή μιᾶς δίνης.
Καὶ σ' ἄρπαξα καὶ σ' ἔκλεισα μέσ' στῆς ψυχῆς μου τ' ἄδυτα,
τὸ δρόμο νὰ μοῦ δείχνεις.

ΜΟΝΟ Η ΨΥΧΗ ΣΟΥ

Χρόνια καὶ χρόνια ἢ φυλακὴ, σὲ παίδεψε σὰ στρίγγλα.
Ἄφ' τὸ χλωμό σου πρόσωπο τὸ γέλιο ἔχει σβηστεῖ,
μόνο ἡ ψυχὴ σου ξάγρυπνη κι' ὀλόρθη σὲ μιὰ βίγλα,
δὲ λέει νὰ κουραστεῖ.

Γιόμισε νύχτα τὸ κελὶ ἀφ' τὸ μικρὸ φεγγίτη,
κι ἐσύ οὔτε τὸ κατάλαβες, ποῦ νὰ ἔχεις ξεχαστεῖ;
Ποιὲς σὲ τραβοῦνε ξωτικές, παράξενε ἐραστή;
Σὰν τί νὰ ὀραματίζεσαι μαρτυρικὲ προφήτη;

ΩΡΑ ΚΑΛΗ

“Ωρα καλή συνταξιδιῶτες, ὥρα σας καλή,
πὸ φεύγετε ἀφ’ τὴν ἄβυσσο καὶ γιὰ τὸν ἥλιο πᾶτε,
τὴν ἀλυσίδα μου κρατῶ μὴ σέρνεται καὶ κροταλεῖ,
ν’ ἀκούσω τὸ τραγούδι σας, καθὼς περνᾶτε.

Βάλτε ρυθμὸ στὸ βῆμα σας καὶ στὸ τραγούδι σας θυμὸ
Ξυπόλυτοι περάσαμε τῆς δυστυχίας τὸν ποταμὸ
κι’ ἦταν τὸ ρέμα δυνατὸ καὶ θυμωμένη ἡ Λάμια
κι’ εἶχε ριγμένα στὸ βυθό, κοπανισμένα τζάμια.

“Ωρα καλή συνταξιδιῶτες, ὥρα σας καλή,
κεντῶ στὸ μισοσκόταδο ἓναν ἥλιο γιὰ κονκάρδα
τὴν ἀλυσίδα μου κρατῶ, μὴ σέρνεται καὶ κροταλεῖ,
ἀπόψε, πὸ σταυρώνεται, σὰν τὸ Χριστό, ἡ Ἑλλάδα.

ΣΑΣ ΑΡΝΙΕΜΑΙ

Τὰ ματάκια πὸ κλαῖνε, τὶς καρδιές πὸ πονοῦνε,
τὶς ζωές πὸ ἀργοσβοῦνε στὴ σκιά δὲν ξεχνῶ,
δὲν σᾶς θέλω χαρὲς ἀπ' ἀχνό.

Τὰ δικά μου τὰ νιάτα, σὰν χαράμι φευγάτα
σὲ βουλιάζω μπρατσέρα τοῦ ὄνειρου,
σὲ βουλιάζω τοῦ πόθου φρεγάτα.

Θὰ σταθῶ στὸ λιμάνι νὰ κάνω σινιάλο
νὰ μὲ βλέπουν αὐτοὶ πὸ χωρίζουν νὰ παίρνουνε θάρρος
ναυαγὸς πὸ θὰ φέγγω μεσ' στὴ νύχτα, σὰν φάρος.

Τὰ ματάκια πὸ κλαῖνε, τὶς καρδιές πὸ πονοῦνε
τὶς ζωές πὸ ἀργοσβοῦνε στὴ σκιά δὲν ξεχνῶ,
σᾶς ἀρνιέμαι χαρὲς ἀπ' ἀχνό.

ΟΙ ΧΙΟΝΑΝΘΡΩΠΟΙ

Προσπαθεῖστε συνάνθρωποι,
νὰ τοὺς καταλάβετε
τοὺς χιονάνθρωπους.
Μᾶς μισοῦνε γιατί,
ξέρουνε πὼς σὰν ἔβγει ὁ ἥλιος
ὅ,τι εἶναι φτιαγμένο μὲ χιόνι,
δὰ λυώσει.

ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Ἐπαψε πιά ν' ἀκούγεται ἡ στριγγλιὰ φωνὴ τοῦ γκιόνη.
Τὰ στήθια σὰν καϊκιοῦ πανιὰ μιὰν ἐλπίδα τὰ φουσκώνει.
Φύσα ἀεράκι βορεινὸ καὶ σκόρπισε τὰ νέφη
νὰ δοῦμε τὸν αὐγερινό, τοῦ ἥλιου τὸ χρυσαδέρφι.

ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Τὸ πρωτοβρόχι ξέπλυνε
τοὺς τάφους ἀπ' τῆ σκόνῃ
νανούρισε στὴ στέγη μας
τὴ θλίψη ν' ἀποκοιμηθεῖ
καὶ σκόρπισε τὶς σκέψεις μου
σὰν ἄχερα στ' ἀλώνι.

Σ' εὐχαριστῶ βροχούλα μου
ποὺ ἀνάδεψες τὴ φτέρη,
καὶ στοῦ φθινόπωρου ἡ καρδιά
ἀνασκίρτησε τὰ ρίγη.
Εἶναι γλυκιές οἱ ἀναμνήσεις
σὰν ἡ χαρὰ ἔχει φύγει.

ΝΑΓΚΑΣΑΚΙ

Ἔ, Τσάρλυ, τραβήξου ἀπὸ τὸν ἥλιο.
Σήμερα, ἔπεσε ἡ Ἀτομική...
Σήμερα, στὰ λιμάνια,
οἱ σωματέμποροι καὶ οἱ πορτοφολάδες
μποροῦν νὰ περηφανεύονται
ποὺ δὲν ἔγιναν Ἐφευρέτες...
Σήμερα
θὰ μποροῦσε νὰ λέει στὴν προσευχή της,
μιὰ πόρνη:
«Θεέ μου, σ' εὐχαριστῶ,
ποὺ δὲν γέννησα...».

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΟΥ

«Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς παραδώσω 30 ὁμήρους».

Ἔτσι εἶπεν ὁ Δήμαρχος κι ἐκτελέστηκε.

Ἄν περάσετε τὸ λοιπὸν
ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Δημάρχου,
— γιὰ τὸ Ὀρατοῦρ — Συρ — Γκλάν, σᾶς μιλοῦ —
θὰ βρῆτε τὴν Μαργκερίτ Ρουφφάνς,
τὴ μόνη ποὺ γλύτωσε
ἀπ' τοὺς 600 συχωριανούς της,
καὶ τὸν μαθητὴ,
τὸν Ροζὲ Γκοντφρέν,
ποὺ ἀκόμα θυμᾶται
τοὺς 191
ἀποτεφρωμένους συμμαθητές του.
Ἄπὸ αὐτοὺς νὰ ζητήσετε,
νὰ σᾶς βοηθήσουνε,
γιὰ νὰ ξανακάμετε πόλεμο.

ΕΝΑ ΑΣΤΕΡΙ

Δέν δα πηζώ. Άς είναι ή νύχτες

του χερῶνα μου μεράδες.

Κάθε βράδυ, πάλω ταξίδι

μακρυνό, σε χώρες άγνωστες.

Κι ή βερκούλα μου που μοιάζει

με νοσοκομείου κρεβάτι,

είναι με χαρμό του κόσμου

και παρηγοριό γεμάτη

κιόχι και μιά χιάστρα μέσα

ή ένα κόκκινο λουλούδι,

που είναι σαν γέση καρδούλα

κι είναι σαν γλυκό τραγούδι,

και στον ουρανό μου απάνω

πιο άκρυνό κι απ' όλα χείματα

σαν χαμόγελο ένα άστέρι

και μου φέγγει σαν άγαπας

6-1-54

Νοσοκ. Αγιοπρωτό

Αθήνας

Πρωτοβροχι

Το πρωτοβροχι ζετουνε
του ταιφους απ' τη σκομη,
να ουρισε στη σελμη μας
τη θλιψη να αποκοιμηθη
και σκορπισε το σκευος μου
εν ταχερα σταχωνι.

Σ αυχαιριστω βροχουλα μου
που αναδενε τη φτερη,
και του φθινοπωρου η καρδια
ανασκιρτισε τα ριγη.
Ειναι χακειε η αναμνησις
και η χαρη εχει φουρα.

Β'

ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

«..βάλαμε χρέος μὰ πῶς ξεπληρώνεται..»

Ἡ ποίηση πιστεύω δὲ χρειάζεται πολλές ἐρμηνεῖες, ἐξηγήσεις, ὄφελος τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ δέκτη καὶ τῆς ποίησης ὅσο οἱ ποιητικές συναλλαγές διατηροῦνται ἄμεσες: κάτι σοῦ προσφέρουνε, κάτι γεύτηκες, λίγο ἢ πολὺ εὐχαριστιέσαι, ἴσως ἔπληξες — τόσο.

Συμβαίνει βέβαια νὰ γίνει μέσα μας ἀναμιμένο κάρβουνο ἢ ποίηση. — Τότε δὲ κι ἂν εἶναι τὰ σχόλια περιττά...

Σήμερα γέμισε ἡ πνευματικὴ ἀγορὰ μελέτες, συνεντεύξεις, κρίσεις, ἀναλύσεις σχετικές μὲ ποίηση, πὺ μετατοπίζουν τελικὰ τὴ σημασία της, παρουσιάζεται ντυμένη μὲ ξένα ροῦχα κι ἀπαιτήσεις.

Μιὰ μελέτη σοβαρὴ γιὰ δημοτικὸ τραγούδι ἀρχίζει: «γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸ δημοτικὸ τραγούδι πρέπει νὰ ξέρομε τίς συνθήκες ὅπου γεννήθηκε, πῶς ἀνθισε κλπ.». Δηλαδή πᾶς νὰ γευτεῖς ἓνα κρασί, ἓναν ἔρωτα, ἓναν χορό, ἓνα φρέσκο αὐγό, ἀλλὰ πρέπει νὰ ξέρεις — ἀπὸ πρὶν μάλιστα, τὴν ἱστορία τοῦ κρασιοῦ, τοῦ ἔρωτα, τοῦ χοροῦ, τοῦ αὐγοῦ.

Λοιπὸν ἡ διανόηση ἐρευνᾷ καὶ βρίσκει — ἀδύνατον νὰ μὴ βρεῖ, ἂν δὲν βρεῖ χάνει τὴ δουλειά της — βρίσκει ἐπιδράσεις, καταβολές, ὁμοιότητες, διαφορές, πιάνει ἓνα ποίημα τὸ παρουσιάζει ἀναλυμένο, ἱατροδικαστικὰ ταξινομημένο, πληθαίνει ἔτσι μιὰν ἀντιποίηση, τὸ παρακλάδι πὺ ἀδυνατίζει τὸ δέντρο.

Κι ὁ πολὺς κόσμος ἐνημερώνεται μὲ ταμπέλες τυποποιημένες «μοντέρνα ποίηση», «παραδοσιακὴ» πληροφορεῖται τὰ ληξιαρχικὰ στοιχεῖα, τὴν ταυτότητα τοῦ ποιητῆ «γενιὰ τοῦ '50» «περίοδος τοῦ με-

σοπολέμου...» κλπ. δηλαδή ο πολὺς κόσμος γνωρίζει τὴν ποιητικὴ παρουσία ὅπως τὰ παιδιά γνωρίζουν μάρκες αὐτοκινήτων, ἀπὸ μακριά.

Λοιπὸν γιὰ τοὺς πολλοὺς καὶ κοινούς συμπολίτες ἡ ποιητικὴ ἀπόλαυση μειωμένη, ἂν ὁ καλοπροαίρετος ἐξηγητὴς, μεσολαβητὴς δὲν τοὺς πάρει καὶ μέσα νὰ τοὺς κάνει μιὰ βόλτα...

Σήμερα κανεὶς ποιητὴς ὑπολόγισε γιὰ πιθανὸ ἀναγνώστη του ἢ ἀκροατὴ τὸ γείτονα του τὸ γιαουρτᾶ, τὸν περιπτερᾶ; Στρέφεται ἀλλοῦ, ἀπὸ ἀλλοῦ περιμένει... Πὺ δὲ σημαίνει βέβαια ὅτι θὰ χαρεῖ ἄμεσα, εὐκολὰ τὴν ποιητικὴ προσφορὰ ὁ γείτονας μας, ὁ γιαουρτᾶς, ὁ περιπτερᾶς κλπ. Οὔτε ἄλλωστε ὁ ἐκτὸς τῆς γειτονιάς μας τραπεζίτης, ἐφοπλιστὴς, κάθε ἄλλο.

Ἀλλὰ ἡ ποιητικὴ ἀπόλαυση πιστεύω πὺ εἶναι ἀπ' τὴ φύση τῆς καθολικὸ δίκιο, καθὼς ἡ ψῆφο, ἡ χόρταση, δὲν ἔχουν θέση περιορισμοὶ βαλτοὶ καὶ δεκτοὶ ἀπὸ πρὶν.

Περιορισμὸς ἀπὸ πρὶν εἶναι καὶ τὸ ποιητικὸ εἶδος, ὁ ποιητικὸς πολτὸς πὺ κυκλοφορεῖ καὶ βραβεύεται, ἡ θελημένη ἀκατανοησία — δὲ μᾶς φτάνει τόση ἄθελγη — καταντᾶ ἕνας φόρος πὺ πληρῶνουν ὅσοι ἔχουν κλίση πρὸς τὴν ποίηση καὶ τὴν ποιητικὴ συναλλαγὴ, μιὰ γλώσσα ἰδιαίτερη, συντεχνιακὴ. Ὡστε οἱ λίγοι γίνονται πὺ λίγοι, μένουν ἔξω, ἀσυζήτητα ἔξω οἱ πολλοί.

Οἱ γενικὲς γνώμες αὐτὲς ἔχουν σχέση μὲ τις παρακάτω σημειώσεις, γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Φῶτη Ἀγγουλέ καὶ μὲ ἀπλὰ κριτήρια συμποητικὰ πὺ ὄρισε ἡ τέχνη του καὶ ἡ ζωὴ του.

Πρῶτα σημειῶνω τὴν παραπανήσια εὐαισθησία του καὶ τὴν ἄμεση μετάπλασὴ τῆς σὲ λόγια, φυσικὴ καὶ γρήγορη διπλὴ διαδικασία ποιητικὴ, πὺ κάνει δικό τῆς ὅ,τι ἀγγίξει. Τὸ ἐπίγραμμα του γιὰ τὰ παιδιά τῆς κατοχῆς ὅπως τὸ ἀποτελειώνει μιὰ δική του αὐθαίρετη κραυγὴ (σελ. 13). «...οἱ θαλασσοδαρμένες μας βαρκοῦλες πὺ θ' ἀράξουγε...». Τὸ κάτεργο «EPINTAN» πὺ μεταφέρει αἰχμάλω-

τους αντιφασίστες στρατιῶτες — πάνω στις λαμαρίνες του ψηθή-
κανε σαν κρέατα ὡμὰ τὰ κορμιά τους, μαζί και τὸ δικό του — ὅπως
τὸ εἰκονίζει ν' ἀρμενίζει: «...σὲ κάμπο ἀνθισμένον ἀφρόκρινα...
(σελ. 28), κι ἄλλα πολλὰ παρόμοια ξεγράφουν και ξαναγρά-
φουν τὸν κόσμον, τί ἄλλο εἶναι ἢ ποίηση... κι ἐπιβεβαίωση τῆς ἀγά-
πης του.

Τὴν ἀγάπη του αὐτή, ἄλλο κύριο γνώρισμά του σταθερό, τὴ δήλωσε,
καὶ ποιητικὰ πολὺ ξεκάθαρα κι ἀμετανόητα:

«...μὴν καρτερεῖτε κλπ.».

«ἔχομε τὴ ζωὴ πολὺ, πάρα πολὺ ἀγαπήσει». (σελ. 35)

δίχως ἔξαψη, δίχως δισταγμὸ, ἓνας στίχος στρωτός, ζωηρὸς ἓνας
σφυγμὸς στρωτός, ζωηρὸς μπρὸς στὸ θέαμα τοῦ κόσμου, μπρὸς
καὶ στοὺς στρατοδίκες.

Κι ἓνα πρωί, θυμοῦνται μερικοὶ συγκρατούμενοὶ του πῶς τοῦ ῥθε,
σκαρφάλωσε στὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς εἶδε ὅσα εἶδε κεραμίδια,
καμινάδες, κανένα συγνεφάκι, καπνοὺς — τοὺς εἶχανε στὰ Βοῦρλα
τότε, εἶπε «ἴμορφος πού 'ναι ὁ κόσμος» και κατέβηκε.

Κι ἐμεῖς ἄραγε θὰ τὸν ποῦμε ἴμορφο, ἔχει τέτοια ἐντολὴ ὁ ποιητῆς
γὰ τὸν λέει, γὰ τὸν θέλει ἴμορφο;

Ὅπως κι ἂν τὸν ποῦμε ὁ δεσμὸς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν κόσμον εἶναι
ἴμορφος, αὐτὸν συμπυκνώνει ὁ ποιητῆς, στὴν ἀπόγνωση και στὴν
ἀγαλλίασή του, μὲ μιὰ κραυγὴ του ἴσια ἢ ἀνάποδη τὸν ἐπαληθεύει.

Λοιπὸν τόσοσ πλοῦτος πνευματικὸς τῆς ἀστικῆς, σύγχρονης ριχῆς
ἀπαισιοδοξίας στὶς ἀναπτυγμένες κοινωνίες τῆς Δύσης, τόσοσ μο-
ναξιὲς και ψυχώσεις και διαστροφές, τόσοσ ἄγχος, τόσοσ σέξ, τόσοσ
ἐγκλήματα, τόσοσ κέρδη και βραβεῖα θὰ τ' ἀγνοήσουμε; Μακάρι...
πάντως σηκώνει δυσπιστία κι ὁ πλοῦτος αὐτός, τὸ λέω κι ἔτσι —
μὲ ἀφορμὴ τὸ ποιητικὸ χρέος πὸ πληρώνεται μὲ δόσεις, ὅπως
ὁ ἄλλος πλοῦτος κι ἡ δόξα του...

Ὁ ποιητῆς ἐξάλλου θέλει δὲ θέλει τραβᾷ τὴν κοινὴ πορεία ὅπου

κι αὐτὸς θὰ συναντήσῃ στήμένα τὰ δύο βέλη «πρὸς ἀφανισμό», «πρὸς ἐπιβίωση», τυχαῖα ἢ λογικὰ θὰ διαλέξῃ κατεύθυνση, ἄλλη πορεία δὲν ὑπάρχει οὔτε πράξη, οὔτε ἀρετὴ οὔτε δόξα πού γὰ τὸν ἀφίσει ἔξω, οὔτε μὲ νόμισμα κανένα ἐξαγοράζεται ἢ ἐκλογή.

Βέβαια εἶναι πολλὰ τ' ἀπρόβλεπτα τῆς ποίησης, βαριὰ σχήματα πού ἀλαφρώνουν, σκοτεινὰ πού λάμπουν, καίλλες πού δροσίζουν, ἐφήμερα πού ριζώνουν, πολλὰ καὶ τ' ἀνάποδα πάνω στήν ποιητική πορεία. Ὅμως ἡ ποίηση τοῦ Φώτη δὲν εἶναι ἀπ' τὶς ἀπρόβλεπτες οὔτε τὶς ἀνάποδες, εἶναι ἴσια, ἐμεῖς ἄς κλωθογυρίζουμε τὸ ἴσιο ἔχει θέση τουλάχιστον ἰσότημη ὅσο καὶ τ' ἀνάποδο.

Εἶναι καὶ μετρημένη — ἴσως ἄλλος γὰ πεῖ τὸ μέτρο αὐτὸ καὶ μέτρο. Ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρο τοῦτο ἴσως καὶ μέτρο τὸ βρίσκουμε συχνὰ καὶ σὲ πρότυπα πού ἀντέξανε πολλοὺς αἰῶνες, σὲ σχήματα τέχνης ἀθάνατης, ἐπιγράμματα, κεραμικά, γλυπτά, ζωγραφικὰ τῆς κοινῆς εὐαισθησίας καὶ μαστοριᾶς πού σὲ καλὲς ἐποχὲς πλουτίζανε τὴν καθημερινὴ ζωὴ χωρὶς λογιότατη παρέμβαση, μικρὸ καλὸ δὲν εἶναι αὐτὸ γιὰ τὴν κοινωνία... Σήμερα πολλὲς προσφορὲς τῆς τέχνης καὶ τῆς ποίησης εἶναι ἄλλη μιὰ λόγια καὶ δεκτὴ καθαρεύουσα, ἄσχετη μὲ τὴν κοινὴ εὐαισθησία καὶ μαστοριά.

Κι ἡ δική του γλώσσα κατάλληλη, ὅσο μιὰ μηχανὴ κατάλληλη σὲ τάδε σκάφος, γιὰ τάδε φορτίο, σύμφωνη μὲ τὸ περιεχόμενο — κι ἀθόρυβη.

Οὔτε οἱ ὁμοιοκαταληξίαι τοῦ Φώτη δὲ χρειαστήκανε παραγεμίσιμα, ἢ μουσικὴ του αἴσθησις πολὺ ζωντανὴ κι αὐτὴ, ταυτόχρονη.

Ἐμεινε ἄσχετη ὀλωσδιόλου ἡ τέχνη του μὲ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Στὴν περιοχὴ του μεγάλωσε, τ' ἀγάπησε, τύπωσε μὲ τὰ χέρια του μιὰ συλλογὴ λιανοτραγουδά, ἀλλὰ δὲν ἔπλασε εἶδος νησιώτικο καθὼς ὁ Κρυστάλλης τὸ ἠπειρώτικο, κατάλαβε πὼς ἡ ἀγάπη δὲ φτάνει, ἀλλὰ ἐργαλεῖα καὶ ὑλικά ἔχει ὁ λαός, ἢ πνοὴ του ἄλλη.

Τελικὰ ἡ ποίηση τοῦ Φώτη Ἄγγουλέ βαστᾷ οἰκειότητα μεγάλη

μέ τήν πραγματικότητα γιασεμιά, χελιδόνια, τ' άνθογυάλι, τ' άκρογιάλι, τὸ συρματοπλεγμα, τὸ τουμπανιασμένο πτωμα εἶναι γι' αὐτόν, τὰ κάνει καὶ γιὰ μᾶς πολὺ γνώριμα, τὰ πραγματικά καὶ τὰ ποιητικά μέ τὸ ἴδιο ρεῦμα φωτισμένα, τήν ἴδια στιγμή.

Ἔτσι διατηρεῖ κάποιον κλιματισμὸ σχεδὸν ἀπολαυστικὸ καὶ σταθερό. Τὰ ἥρωϊκὰ μέτρα, ἡ άντοχή πὸν χρειάστηκε σὲ περιστάσεις ἀπάνθρωπες τελικὰ τὰ παραμερίζει.

Προσωπικὰ ἐγὼ πιστεύω βέβαια πὸς ἥρωϊκὰ μέτρα ἔχουν σήμερα θέση ΚΑΙ στήν ποίηση, ἀρετές, φωνές ὅπως τίς ξέρουμε δὲ φτάνουμε. Ὡστόσο ἡ μετρημένη, λαγαρή φωνή τοῦ Φώτη ὅπως ἀκούστηκε ὡς ἐκεῖ πὸν ἀκούστηκε, ἀγαπήθηκε πολὺ, εὐφρανε πολλούς, τὸ λέγε κι ὅσοι ξέρουμε — δὲν εἶναι λίγοι — τί δῶρο, τί δέμα τῆς κρυφῆς ἀλληλεγγύης εἶναι καθετὶ πὸν ζωντανεύει τῆ γεύση τῆς ζωῆς μέσα σὲ καταστάσεις πὸν τήν ξεφτελίζουν. Τελικὰ ὁ λυρισμὸς μαγεύει ἀμέσως, τὸν χρειάζονται οἱ πολλοὶ καὶ παιδεμένοι σύγχρονοι, τὸ τραγικὸ ἥρωϊκὸ ἀπόσταγμα ἴσως ἀπ' τῆ φύση του ἀργεῖ...

Στήν ποίηση τοῦ Φώτη δὲ χῶρεσε οὔτε ἡ κορυφωμένη ἀγριάδα τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Εἶναι ταγμένος στίς πρῶτες γραμμές τὰ παθαίνει, τὰ βλέπει ὅλα καὶ σωπαίνει.

Πρὸς τὸ παρὸν ξέφυγε τήν ἐπίσημη κριτική, ξέφυγε καὶ τήν ἐπιμονή προβολή. Πὸν ἔστω κι ἂν εἶναι καλόπιστες — πολλές φορές δὲν εἶναι — ἀποτελοῦν ἐπέμβαση ἄνωθεν, σκόπιμα ἢ καὶ ἄθελα ἀλλοιώνουν τίς ἀξίες.

Οὔτε φορτώθηκε ποτὲ φιλοδοξίες διανοουμενίστικες, οὔτε κἂν μεταφράστηκε... (σ' ἐποχή πὸν οἱ νεοέλληνες πρὶν γράψουν ἀποβλέπουν στή μετάφραση...).

Τὰ 4 - 5 τελευταῖα χρόνια διάβασε ἀρκετά, ἴσως ἔπεσε στήν αὐταπάτη κι αὐτὸς πὸς ἡ ἀνάγνωση εὐκολύνει τῆ συγγραφή σὰ νὰ ἐλπίζει ὅποιος τρώει πολὺ πὸς θὰ μαγειρέψει καὶ καλά...

Τοῦ ἀρέσανε πάντα καὶ κάτι μακρινὰ δράματα, ἐξωτικές λέξεις,

ΕΝΤΕΛΒΑ·Ι·Σ, ΦΟΥΤΣΙΓΙΑΜΑ κλπ. τις ἔφερε τελικά τὸ κλίμα του.

Τώρα ὅμως νὰ ἡ μάθηση ποὺ δὲν προεκτείνει αὐτόματα καὶ τις ποιητικὲς χορδές, ἡ αἴσθησή του καὶ ἡ ἀπόδοσή της στὴν τελευταία του συλλογὴ φαίνονται μειωμένες. Κι ἀπ' τὴν ἡλικία βέβαια καὶ τις κακουχίες καὶ τὸ πιεστικό.

Ψηφίστηκε μέλος τῆς ΕΕΛ τὸ 1956, καὶ τὸ πῆρε χαρά.

ΑΡΧΗ

ΕΣΤΙΝ ΟΡΟΝ

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Η ΤΕΚΑΜΕΡΕ

22 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1945

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

(1) Τέλειωθε ὁ πόλεμος	(10) Γνώμες
(2) Θετικές ἐπιστῆμες ἐπὶ τῆ χώρα μας	(11) Πεζὰ λόγια
(3) Φυματίωση	(12) Οἱ στίχοι μας
(4) Ὁ Μακρυγιάννης καὶ ὁ Ἰμπραήμ	(13) Ντόπια
(5) Διαζύγια	(14) Τὸ θέατρο βέ μιά Λαϊκή Δημοκρ.
(6-7) Βουβές Κραυγές	(15) Σταχουχορήματα
(8-9) Τέχνη	(16) Λύση Ἀποριῶν

Ξόφυλλο από λεύκωμα τῶν κρατουμένων τοῦ Ντεκαμεροῦ

Μπάρ Χακίτζι

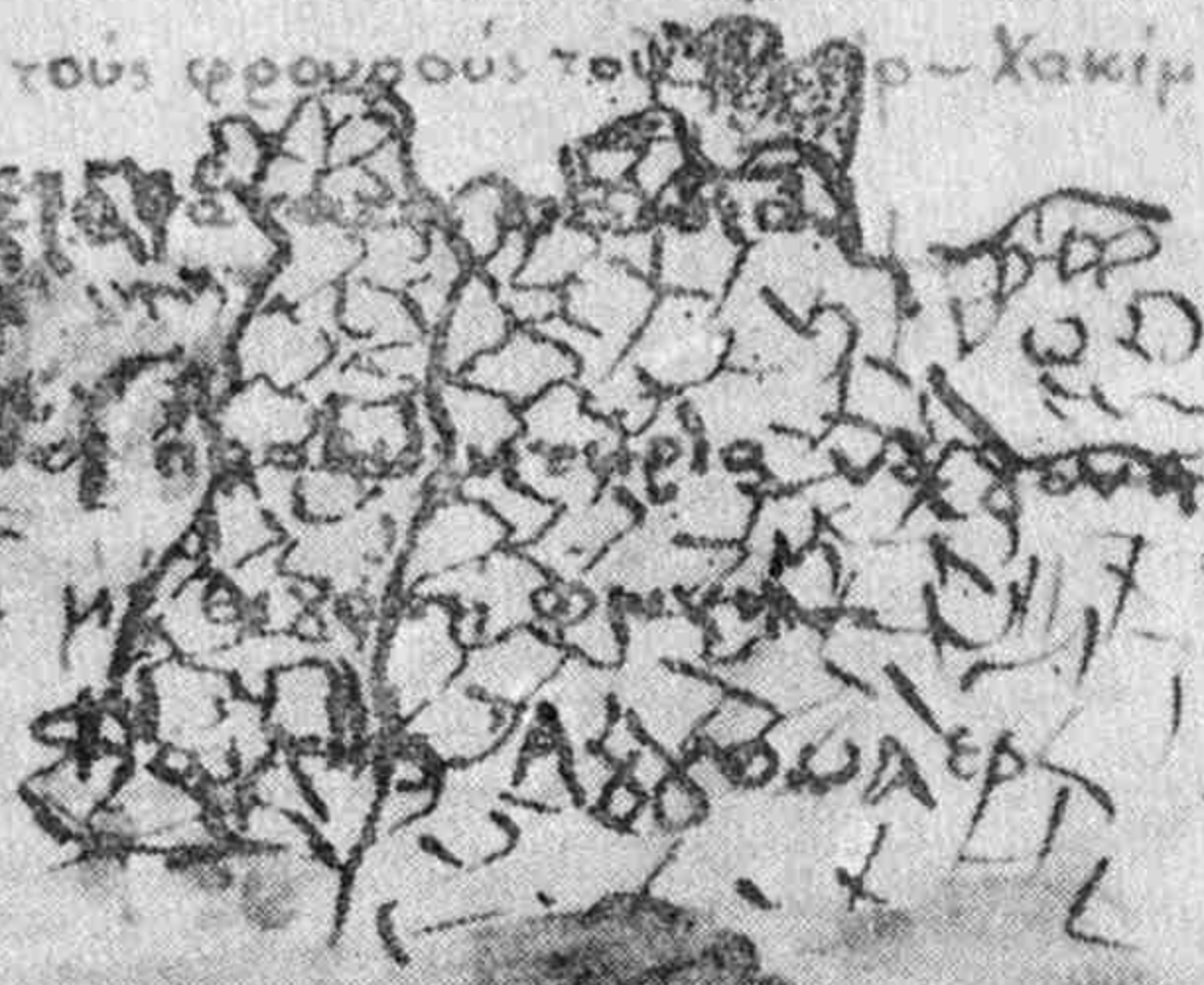
Αντιφασίστες Έλληνας τό προβιχλιτήρια να χουν
χωρίς κανένα βαλπίσμα με βίχλη φωνή.

Τα ελληνικά βαλπίσματα, αντιφασίστες βαλπιχτές
για τους νεκρούς του Μπάρ-Χακίμ χυμμένα τόσο πούνα,
μέσα β' αυτή την έρημο δεν πρέπει ν' ακουβτούνε,
μη πικωθούνε κι' οί νεκροί συντρόφοι μας και τρέξουνε,
γιατί δεν πρέπει ο βωμός της άχιας τους θυβιάς,
τόπος της έφορίας πώς έχινε, να δούνε.

Αντιφασίστες Έλληνας τό προβιχλιτήρια να χουν
χωρίς κανένα βαλπίσμα με βίχλη φωνή

μη τύχει καί ξυπνήθουνε μέσα βίχλη άναστη βραδύα,
τους Έλληνας συντρόφους μας, πού χαλινά κοιμούνε και
όσκαδιασμένα κέρφικα με τους φρουρούς του Μπάρ-Χακίμ
του ήκωα Γαλλικού λαού.

Αντιφασίστες Έλληνας τό προβιχλιτήρια να χουν
χωρίς κανένα βαλπίσμα με βίχλη φωνή

« ERIDAN »

Τὸ Ἐρινταῖν ὄρδοπλωρο
ὄργωνε τὸ γαλαξίον κάμπο
τὸν ἀνδισμένο ἀνδούρινα,
Κι' ἂν ἦταν τὸ καφεῖδι μας
καφεῖδι σουλαξιν ἢ ὄχι
δέ μ' ἔνοιασε, δὲν τ' ἔβουρνα.
Ξυλὴν πλήρη στέκομον ὄρδος
καί κούττασαι στὸ γέρμα,
στὴ δύση πούταν κούμπινη
δαί νοί τὴ βούφαν μ' αἶμα,
Κι' ἂν ἦταν τὸ αἶμα τῆς φωτῆς
πού τὴ μαχαίρωσαν οἱ ἀνδρώποιοι
κὴν ὤρ' αὐτὴ δὲν τὴν ἔβουρνα
ὄτ' ἦταν γιὰ μᾶς σουλαξιν ἢ φωτῆς
καί ξίνοι γύρω οἱ τόποιοι.
Καί τὸ Ἐρινταῖν ὄρδοπλωρο
ὄργωνε τὸ γαλαξίον κάμπο
τὸν ἀνδισμένο ἀνδούρινα

Γ'

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

«..πῶς θὰ χωρέσεις σὲ χαρτί..»

Γεγνήθηκε τὸ 1911 στὸν Τσεσιμέ, ἡ ἀρχαία ὀνομασία Κρήνη, στὰ παράλια τῆς Μικρασίας κατάντικρυ στὴ Χίο, τὸ στεγνὸ οὔτε 5 μίλια.

Ὁ πατέρας τοῦ Σιδερεῆς Χονδρουδάκης ἦτανε φαρμανάβης, ὁ Φώτης θυμήθηκε τὸ παράνομά του ΑΓΓΟΥΛΕΣ, ἔτσι ὑπόγραψε τὰ πρῶτα τοῦ ποιήματα καὶ τοῦ ῥιμεινε.

Ἡ μάνα τοῦ Γαρυφαλλιά ὀνομαστὴ νοικοκυρὰ καὶ ὁμορφη καθὼς κι οἱ τρεῖς κόρες τῆς, Κυριακούλα, Εὐαγγελία καὶ Ἀγγέλα. Ὁ Φώτης τελευταῖος. Εἶχανε σπίτι μέσα στὴν ἀγορὰ καὶ μαγαζι ἀπὸ κάτω, ἡ δουλειὰ κοντὰ κι ἡ ξεκούραση. Εἶχανε καὶ χτηματάκια βοηθητικά τὸ φροῦτο, τὸ ζαρζαδάτι τους καὶ ἀμπέλι ποὺ ἔβγαζε πρῶιμο σταφύλι.

Δὲν εἶναι λόγια τοῦ παραμυθιοῦ ἢ εὐτυχισμένη ζωὴ σὲ κεῖνα τὰ μέρη, ἐκεῖνα τὰ εἰρηνικὰ χρόνια, τ' ἀγαθὰ πολλά, χωρούσανε δλοι καὶ χορταίνανε. Περίσσευε λαχτάρια καὶ γιὰ γράμματα, ὄνειρό τους ἢ Ἑλλάδα, ἢ ἐλευθερία — τίς γνωρίσανε...

Μὲ τὸν Πρῶτο Πόλεμο 1914 - 18 πρῶτος διωγμὸς τῶν χριστιανῶν τῆς Τουρκίας, οἱ Γερμανοὶ σύμμαχοί τῆς ἐκεῖ πρωτοδοκιμάσανε τὴν ἐκτόπιση γιὰ εὐκόλη ἐξόντωση πληθυσμῶν, σηκώσανε δλόκληρα χωριά, γέρους καὶ γυναικόπαιδα τοὺς τραβοῦνε στὸ ἐσωτερικὸ, βαδίζουνε μέρες, μῆνες, οἱ ἄντρες ἀπὸ πρὶν ξεδιαλεμένοι καὶ δεκατι-

σμένοι στα «εργατικά» τάγματα, μυριάδες οί ἄταφοι νεκροί στους δρόμους, στους λόγγους, ἐρημώσανε τὰ παράλια.

Ὁ Σιδερῆς φόρτωσε νύχτα τὴν οἰκογένειά του καὶ τὶς παραπαγήσιες γυναῖκες τὴ γενέ Μάλαμα, τὴν κουμπάρα Δέσποινα περάσανε μὲ καΐκι στὴ Χιὸ — σωτηρία τότε τὸ κάθε πλεύσιμο. Στὴ Χιὸ ἀποβάθρες, πλατεῖες γεμίσανε κόσμος παραλογισμένον, γύρω - γύρω μπόγοι κι ὅ,τι κουβαλήσανε στ' ἄρπαχτά, ἡ μάνα τοῦ Φώτη μὲ τὸ Φώτη ἀγκαλιὰ κι ἓνα ψωμί.

Κυριεύει καὶ κείνη ἄς τὴν ποῦμε ἀπορία, ξέρει ὁ ἄνθρωπος ὅσα ξέρει, θάνατο ἀρρώστια, μὰ δὲ χωρᾶ ὁ νοῦς τέτοια ὀργὴ καὶ συμφορὰ συθέμελη, μόνο ἡ ἀνάγκη τί θὰ φᾶς, ποῦ θὰ βρεῖς τόπο νὰ κουρνιασῆς συναρμιολογοῦν πάλι κάποια ζωὴ ἐξαρχῆς. Ὁ Σιδερῆς δὲν κάθισε στιγμὴ, βρίσκει φίλους τῆς δουλειᾶς, κάτι ἐξοικονομεῖ, ἓνας τοῦ παραχώρησε στὸ μαγαζί του ἓναν πάγκο καὶ μιὰ ζυγαριὰ νὰ πουλᾶ ψάρια. Ἡ μάνα τους μιὰ νύχτα βρίσκει στὸν κόρφο τῆς ἓνα κομπόδεμα 50 χρυσές λίρες, κλάψανε καὶ γελάσανε ποῦ τὶς εἶχε ξεχασμένες καὶ πῶς δὲν τῆς πέσανε.

Ὑστερα τοὺς στεγάσανε σὲ σχολεῖα, ὕστερα στὸ παλιὸ Κάστρο. Ὁ Φώτης μικρὸς στερήθηκε πολλὰ μὰ ἡ στοργὴ δὲν τοῦ ἔλειψε, ἀπὸ μητέρα ὡς ἀδελφές, γειτόνοι καὶ γειτόνισσες, πάντα φροντισμένος. Καὶ τὸ χάλασμα ὅπου μεγάλωσε ὀλοκάθαρο καὶ συγυρισμένο μὲ γλάστρες στὸ κατώφλι.

Ἀπὸ νέος μάλιστα ὁ Φώτης βγαίνοντας κάθε πρωτὶ ἔκοβε κανέναν κατιφέ, κανένα κλωνὶ βασιλικό, πηγαίνοντας στὴ δουλειά του, ὕστερα μάλιστα φρενιάζανε οἱ διῶχτες μὲ τὸ ξένοιαστο αὐτό του συνήθειο.

Στὸ σχολεῖο ἔπαιρνε τὰ γράμματα ἦτανε ὀμως ἄταχτος ἔβγαλε δὲν ἔβγαλε τὴν Β' τοῦ Δημοτικῆς, ἓνα μεσημέρι τὸν φώναξε ὁ δάσκαλος στὸν πίνακα, ἐκεῖνος πήδησε ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ δὲν ξαναπάτησε.

Τὸ ἔχε καημὸ ἡ μάνα του. Τὸν εἶχε στὴ δουλειὰ ὁ πατέρας του, τὸν